[2018] 13 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1120

ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ

ਬਨਾਮ

ਐਸਐਮਐਸ ਆਮਡਬਲਯੂ ਟੋਲਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ

(2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 11249)

22 ਨਵੰਬਰ, 2018

[ਸ. ਏ. ਬੋਬਡੇ ਅਤੇ ਐਲ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸਾਲਸੀ:

ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ - ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ -16.3 ਇੱਕ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇਣਾ ਸੀ - ਇਰਾਦਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਅਪੀਲ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) - ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ - ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ।

ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ - ਆਯੋਜਿਤ: ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਿਚਕਾਰ 14.05.2011 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਪਾਰਕ ਵਾਹਨਾਂ ਤੋਂ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਐਸਡੀਐਮਸੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 16.2 ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 16.3 ਦੁਆਰਾ। [ਪੈਰਾ 12 ਅਤੇ 14][1125- ਐਫ; 1126-ਜੀ-ਐਚ]

2. ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਰਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ

ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਸਫਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਭਾਵ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਪੀਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ, ਭਾਵ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਧਾਰਾ 16.2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ। ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਿਭਾਗੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮਨੋਨੀਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਧਿਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸਦੇ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17 ਅਤੇ 18][1128- ਏ-ਐੱਫ]

ਨਾਗਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਏਆਈਆਰ 1960 ਐਸਸੀ 675: [1960] ਐਸਸੀਆਰ 942; ਨੈਲਸਨ ਮੋਟਿਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1992) 4 ਐਸਸੀਸੀ 711: [1992] 1 ਸਮਰਥਣ ਐਸਸੀਆਰ 325; ਨਾਥੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਧਾ ਦੇਵੀ ਗੁਪਤਾ (2005) 2 ਐਸਸੀਸੀ 271: [2004] 6 ਸਮਰਥਣ ਐਸਸੀਆਰ 1141; ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ (1974) 2 ਐਸਸੀਸੀ 393: [1974] 3 ਐਸਸੀਆਰ 882; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਾਰੂਤੀ ਉਦਯੋਗ ਲਿਮਟਿਡ (2000) 7 ਐਸਸੀਸੀ 348: [2000] 3 ਸਪਲਾਈ ਐਸਸੀਆਰ 185; ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿਵਹਰੇ ਬਨਾਮ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 772: [2010] 4 ਐਸਸੀਆਰ 608- 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

3. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਧਾਰਾ 16.3 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 16.2 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19][1128-ਐਫ-ਜੀ]

4. ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਸੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 21] [1129- ਡੀ-ਐਫ]

5. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੁਣੇ ਗਏ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਧਿਰ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22][1129- ਜੀ]

ਕੇ.ਕੇ. ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਐਨ. ਮੋਦੀ (1998) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573: [1998] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 601; ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਮੋਦਰ ਦਾਸ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 216: [1995] 6 ਸਮਰਥਨ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਟਿੱਪਰ ਚੰਦ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 341 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਰਸਲ ਐਨ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। -

6. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 16.3 ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੀ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਅਮਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਇਰਾਦਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 24][1132- ਸੀ-ਡੀ]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1960] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 942 ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1992] 1 ਸਮਰਥਣ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 325 ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2004] 6 ਸਮਰਥਣ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1141 ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1974] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 882 ਪੈਰਾ 18 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2000] 3 ਸਮਰਥਣ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 185 ਪੈਰਾ 18 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2010] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 608 ਪੈਰਾ 18 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1998] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 601 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1995] 6 ਸਮਰਥਣ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800 ਪੈਰਾ 23 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 341 ਪੈਰਾ 23 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 11249 ਆਫ਼ 2018

ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਐਸਐਮਐਸ ਆਮਵ ਟੋਲਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ।

17.06.2016 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 475 ਆਫ਼ 2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗੌਰਬ ਬੈਨਰਜੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਸ਼ਾ ਪੀਚਰਾ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਵਰੂਪ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਸ਼ੁਭਰੋ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਕਾ ਚੈਟਰਜੀ, ਸਾਹਿਲ ਟੈਗੋਤਰਾ, ਵਕੀਲ।

ਸਚਿਨ ਦੱਤਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਇਤਰੀ ਵਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੂਰਨਿਮਾ ਰਾਜ, ਵਸੰਤ, ਵਿਕਾਸ ਮਹਿਤਾ, ਵਕੀਲ।
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਸ.ਏ. ਬੋਬਡੇ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ.' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ 17.06.2016 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਦਿੱਲੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 475/2015 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਐਕਟ, 1996 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਟੋਲਵੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।
ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ
3. ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨ.ਐਚ.ਏ.ਆਈ. ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ 27.5.2004/22.2.2005 ਨੂੰ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੇਪੀ-ਡੀਐਸਸੀ ਵੈਂਚਰਸ ਲਿਮਟਿਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਿਆਇਤਕਰਤਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨਾਲ ਐਨਐਚ -8 ਹਾਈਵੇਅ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਵਿੱਤ, ਖਰੀਦ, ਨਿਰਮਾਣ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ, ਸੰਚਾਲਨ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਟੋਲ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਟੇਟ ਸਪੋਰਟ ਐਗਰੀਮੈਂਟ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਸ.ਐਸ.ਏ..' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

4. ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਐਨ.ਐਚ.ਏ.ਆਈ. ਦਾ ਰਿਆਇਤਕਰਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਐਨ.ਐਚ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਰਿਆਇਤਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਆਇਤ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟੋਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਪਾਰਕ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਐਂਟਰੀ ਟੋਲ (ਟੋਲ ਟੈਕਸ) ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨਸੀਟੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਨੋਨੀਤ ਏਜੰਸੀ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲੀ ਮੰਗੀ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬੋਲੀਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਵਿਚਕਾਰ 14.05.2011 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਮਝੌਤਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦਾ ਇੱਕ ਦੁਵੱਲਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

6. ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 26 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜੋਕਰੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਕਤ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਇਹ ਐਨ.ਐਚ.ਏ.ਆਈ. ਦੇ ਰਿਆਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

7. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 19 ਫਰਵਰੀ 2014 ਨੂੰ, ਰਾਜੋਕਰੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਨੂੰ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਸਨੂੰ ਰਾਜੋਕਰੀ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 80 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

8. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 09.03.2015 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲਸੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਦੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ 7.5.2015 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 97,08,76,449/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ 11.05.2015 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 13.05.2015 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ 80,46,31,504/- ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

9. ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ 13.05.2015 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, 26.05.2015 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ 17.06.2015 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੂੰ

ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਲਸੀ ਧਾਰਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਲਸੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

10. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ 14.05.2011 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 16 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਲਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 475/2015 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਇਕਲੌਤਾ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ।

11. ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 14.05.2011 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸਡੀਐਮਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਲਸੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

12. 14.05.2011 ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਪਾਰਕ ਵਾਹਨਾਂ ਤੋਂ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

"16. ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਹੱਲ

16.1 ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

16.2 ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਰੰਤ [15] ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ [30] ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।

16.3 ਜੇਕਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ [15] ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ [30] ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।"

13. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 20 ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"20. ਵਿਭਿੰਨ ਉਪਬੰਧ

20.1 ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

(ਏ).....

(ਬੀ) ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ।"

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਸਾਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 16.2 ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 16.3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ।

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ:-

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਕੰਮ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ:-

ਜੇਕਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ' ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

15. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ 09.03.2015 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਸ.ਏ.. ਅਧੀਨ ਸਾਲਸੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 26.05.2015 ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੁਆਰਾ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਯਾਨੀ ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ 13.05.2015 ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਨੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਾ 16.3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ 13.05.2015 ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੇ

ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ।

16. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਜੋ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

17. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲ ਦੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 16.3 ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਰਥ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਸਫਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ, ਭਾਵ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸਨੇ ਇੱਕ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਧਾਰਾ 16.2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ।

18. ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਿਭਾਗੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮਨੋਨੀਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਧਿਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ[2]।

[1](ਰੈਫ. ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਦ ਸਿਟੀ ਆਫ ਨਾਗਪੁਰ ਬਨਾਮ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਏਆਈਆਰ 1960 ਐਸਸੀ 675, ਨੈਲਸਨ ਮੋਟਿਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1992) 4 ਐਸਸੀਸੀ 711, ਨਾਥੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਧਾ ਦੇਵੀ ਗੁਪਤਾ (2005) 2 ਐਸਸੀਸੀ 271)।

[2](ਰੈਫ. ਗੰਗਾ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ (1974) 2 ਐਸਸੀਸੀ 393, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਾਰੂਤੀ ਉਦਯੋਗ ਲਿਮਟਿਡ (2000) 7 ਐਸਸੀਸੀ 348, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿਵਹਰੇ ਬਨਾਮ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (2010) 4 ਐਸਸੀਸੀ 772)

19. ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਤਰੀਕਾ ਕਿਉਂ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16.3 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਉਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 16.2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

20. ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਨੇ ਰਸਲ ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਨਿਆਂਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ।"

21. ਉੱਤਰਦਾਤਾ- ਐਸਐਮਐਸ ਏਏਐਮਡਬਲਯੂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 16.3 ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਸੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਰਣਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

22. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਧਿਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਵਜੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੇ.ਕੇ. ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਐਨ. ਮੋਦੀ[3] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ: -

"17. ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਾਲਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਹਨ:

(1) ਸਾਲਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ,

(2) ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਹੋਣੀ ਹੈ,

(3) ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਹਿਮਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ,

(4) ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ,

(5) ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ,

(6) ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

18. ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜੋ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਕੀ ਸਮਝੌਤਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ; ਕੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

23. ਧਾਰਾ 16 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16.1 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਧਾਰਾ 16.2 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 16.3 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਧਾਰਾ 16.2 ਇੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ (ਏ) ਠੇਕੇਦਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ (ਬੀ) ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 16.3 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਾ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਯਾਨੀ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ। ਦਰਅਸਲ, ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਧਿਰ ਯਾਨੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 16.3 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਸਾਲਸੀ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਮੋਦਰ ਦਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਟਿੱਪਰ ਚੰਦ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ: -

"11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਟਿੱਪਰ ਚੰਦ [(1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 341] ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

"ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ, ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਾਲਸੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਇਸਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ।" ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਅਮਲ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸੌਂਪਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਭਾਵਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਾਲਸੀ ਲਈ ਭੇਜਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ, ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਵਾਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮਿਤ ਸਾਲਸੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ....."

24. ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 16.3 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਾਲਸੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਅਮਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਨਿਯੰਤਰਣ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ

ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11(6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, 17.06.2016 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

25. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ